

Arvoisa säilyttäjä

Tässä tiedotteessa 1/2007 kerrotaan säilytysohjelman nykytilasta vuoden 2006 vuosiraporttien valossa. Tiina Tuovinen on koonnut tietoa alkutuotannon omavalvontajärjestelmästä, jota esitellään sivulta 8 alkaen, sekä alkuperäisrotujen kasvattamiseen että maaseutuluonnon, -maiseman ja perinnebiotooppien säilyttämisen tarkoitetuista EU:n ympäristötuen erityistuista sivulla 11.

Kutsumme kaikki maatiaiskanoista kiinnostuneet kesäseminaarimme, joka tänä vuonna pidetään Karkkilassa Karkkila-Högforsin työläismuseolla 5.8.07. Seminaarikutsun, ajo-ohjeet ja majoitustiedot yhteystietoineen löydätte sivulta 12 alkaen. Ilmoittautumiset 30.7.2007 mennessä MTT:lle. Katso tarkemmat ohjeet kutsusta. Tervetuloa seminaariin!

Yhteinen murheemme on Uudenmaan Maaseutuopiston lintutarhan alasajo ja sulkeminen, jossa lehtori Esa Alkulan johdolla on vaalittu horniolaista kantaa säilytysohjelman alusta alkaen. Esa Alkula on antanut korvaamattoman panoksen kotieläingenivarojemme säilyttämisessä ja on luvannut jatkossakin toimia maatiaiskana-asiantuntijana, vaikka hänellä ei omaa poikastuotantoa olekaan. Kiitos Esalle hänen arvokkaasta työstään! Onneksi horniolaisen kannan perintöaines saatiin talteen aktiivisten kanankasvattajien avulla. Pyydänkin nyt kaikkia teitä tämän tiedotteen lukijoita, jotka olette hakeneet Uudenmaan Maaseutuopistolta horniolaisia kanoja viime vuonna, ilmoittautumaan maatiaiskanan säilytysohjelmaan!

Jos osoitteenne on muuttunut tai ette enää halua tiedotettamme, ilmoittakaa siitä Tiina Tuoviselle, puh (03) 41883624, sähköposti Tiina.Tuovinen@mtt.fi. Tiedote jaetaan tätä nykyä 362:lle postituslistassa olevalle maatiaiskanoista kiinnostuneelle henkilölle.

Säilytysohjelma vuosiraporttien valossa

Tiina Tuovinen, MTT Biotekniikka- ja elintarviketutkimus, Jokioinen

Säilyttäjiksi rekisteröityneitä oli 30.4.2007 131, joista 5 oli uusia, vuonna 2007 rekisteröityneitä. Säilyttäjiä oli 116, poikastuottajia 12 ja siitosmunien tuottajia 3. Säilyttäjistä viidellä ja poikastuottajista neljällä on kahta kanakantaa. Vuonna 2006 ohjelmaan liittyneitä oli 10, ja heistä vuosiraportin palautti 8 kasvattajaa. Vuosiraportin palautti lopulta 123 124:sta 31.12.2006 ohjelmassa mukana olleesta, joten vastausprosentti oli peräti 99,2 %.

Kanojen ja kukkojen määrä oli viime vuonna 2006, lisäystä edellisvuodesta 1,1 %. Taulukossa 1 nähdään eri kanakantojen eläinmäärien kehitys, suhteellinen osuus (%) ja lisäys/vähennys vuoteen 2005 verrattuna.

Kanakanta	Kanat	Kukot	Yht.	Suht. osuus	Eläin- määrä v. 2005	Muutos 2005-06 %
ALHON L. PUN. ITÄSUOM.	362	124	486	16,2 %	496	-2,0 %
HORNIOLAINEN	460	92	552	18,4 %	482	14,5 %
HÄMÄLÄINEN	154	33	187	6,2 %	251	-25,5 %
IITILÄINEN	117	24	141	4,7 %	124	13,7 %
ILMAJOKELAINEN	49	12	61	2,0 %		100,0 %
JUSSILAN KANTA	33	7	40	1,3 %	45	-11,1 %
KIURUVETINEN	142	46	188	6,3 %	110	70,9 %
LINDELLIN KANA	16	9	25	0,8 %	32	-21,9 %
LUUMÄKELÄINEN	40	8	48	1,6 %		100,0 %
MUU KANTA	38	10	48	1,6 %	31	54,8 %
PIIKKIÖLÄINEN	487	133	620	20,7 %	708	-12,4 %
SAVITAIPALEEN KANA	460	112	572	19,2 %	624	-8,3 %
TYRNÄVÄLTÄ	20	4	24	0,9 %	57	-56,1 %
YHT.	2376	614	2992	100,0 %	2960	5,8 %

Taulukko 1 Eläinmäärät 2006 ja eläinmäärien kehitys 2005-06

Vanhat suosikit Savitaipaleen kana ja piikkiöläinen ovat edelleen menettäneet osuuksiaan horniolaisten ja iittiläisten hyväksi. Hämäläinen kana on pienentynyt neljänneksellä kahden kasvattajan luovuttua säilyttämistyöstään. Vielä rajumpaa on ollut eläinten määrän lasku tyrnäväläisen kannan kohdalla, kun toinen kahdesta säilyttäjistä luopui kanoistaan. Tilanteessa, jossa kannalla on vain 1-2 säilyttäjää, kannattaa panna erityinen huomio kana-populaation sisäisen geneettisen vaihtelun ylläpitämiseen. Kukkoja pidetään useita, ja ne pääsevät kukin vuorollaan polkemaan kanoja. Iloinen yllätys oli se, että ilmajokelaiselle kana-kannalle on löytynyt kolme säilyttäjää ja että luumäkeläininkin kana näyttää heränneen henkiin.

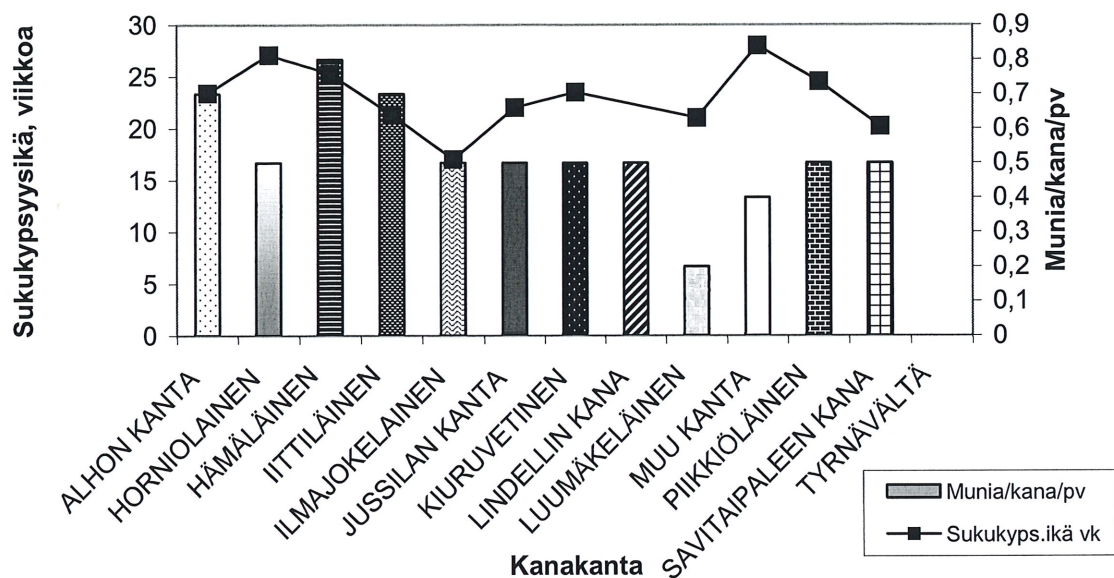
Kanojen hedelmällisyysominaisuudet

Taulukkoon 2 on koottu tietoja säilytysohjelmassa mukana olevien eläinten hedelmällisyysominaisuuksista. Parhaita munijoita näyttävät olevan hämäläinen kana (0,8 munaa/kana/pv), ja Alhon kana sekä iittiläinen (0,7 munaa/kana/pv). Sukukypsyysikänsä hämäläinen kana on keskiarvoa (23,8 vk) huonompi 25,3 viikolla, Alhon kana on vähän keskiarvoa parempi ja iittiläiset ovat jo selvästi parempia 21,3 viikolla.

Kanakanta	Munia /kana/pv	Muninta alkoi vk.	Kukkojen luonne	Kanojen luonne	Hautovia kanoja	Poikasia syntyi	Emo- omin.	Hautovia kanoja	Kanoja YHT.
ALHON KANTA	0,7	23,4	1,5	1,6	77	486	1,2	32,6 %	236
HORNIOLAINEN	0,5	27,0	1,9	1,5	68	1656	1,3	21,9 %	311
HÄMÄLÄINEN	0,8	25,3	2,1	1,5	23	257	1,2	20,7 %	111
IITILÄINEN	0,7	21,3	1,5	1,2	31	143	1,0	50,8 %	61
ILMAJOKELAINEN	0,3	17,0	1,3	1,3	6	79	1,0	35,3 %	17
JUSSILAN KANTA	0,5	22,0	1,3	1,5		21			33
KIURUVETINEN	0,5	23,5	1,3	1,4	23	82	1,0	23,0 %	100
LINDELLIN KANA	0,5					7			12
LUUMÄKELÄINEN	0,2	21,0	1,0	1,0		20	3,0		29
MUU KANTA	0,4	28,0	2,0	1,7	2	5	1,5	5,9 %	34
PIIKKIÖLÄINEN	0,5	24,0	1,6	1,7	30	285	1,6	8,3 %	355
SAVITAIPALEEN KANA	0,5	20,2	1,6	1,6	38	193	1,4	9,8 %	392
TYRNÄVÄLTÄ			2,0	2,0	6	9	1,0	46,2 %	13
KAIKKI YHT.	0,5	23,8	1,6	1,5	304	3243	1,3	17,8 %	1704

Taulukko 2 Kanojen hedelmällisyysominaisuudet 2006

Sukukypsyysikä ja munatuotos/kana/pv 2006

Kaavio 1 Sukukypsyysikä ja munatuotos kanakannoittain 2006

Alhaisin sukukypsyysikä (17 viikkoa) on kuitenkin ollut ilmajokelaisella kannalla. Kaaviossa 1 pylväät kuvaavat munatuotosta, viiva sukukypsyysikää. Vasemmalla puolella on sukukypsyysikä kuvaava asteikko 0-30 viikkoon, oikealla puolella munatuotosta kuvaava asteikko 0 – 0,9. Kanan munantuotantokyky on kaavion mukaan parhaimmillaan, kun pylväs on mahdollisimman korkea ja viiva alhaalla.

Koska emme tee tieteellistä tutkimusta maatiaiskanoistamme, emme tiedä, kuinka paljon munamassaa ne tuottavat yhdellä tuotantokaudella emmekä liioin, kuinka pitkä niiden tuotantokausi on. Emme voi näihin tuloksiin nojaten sanoa mitään kanakantojen 'paremmuusjärjestyksestä'. Toisaalta olennaista on, että kaikki geneettinen vaihtelu saadaan säilytettyä. Jokainen kanankasvattaja seuraa omien kanojensa munantuotannon kehittymistä varmasti tarkoin. Toiset pitävät kirjaa muninnasta koko munintakauden ajan, kiitos heille siitä! Vuosiraporteista kootut tiedot antavat kuitenkin viitteitä maatiaiskanakantojen elinvoimaisuudesta.

Kukkojen ja kanojen luonne on ollut kaikilla kannoilla yleensä erinomainen tai hyvä. Kukoista tosin löytyy muutama huonoluonteinen; 'kiukkuiset' kukot löytyvät horniolaisten ja hämäläisten kukkojen joukosta. Kanoilla heikoin arvosana luonteesta on 'ei hyvä eikä huono'

Keskimääräinen itse poikasensa hautovia kanoja on ollut 17,8 % maatiaiskanaparven yli yksivuotisista kanoista. Iittiläisistä puolet on istunut munien päällä, tyrnäväläisistä kanoista 46,2 %, Alhon kannasta ja ilmajokisista noin kolmasosa on hautonut, sekä horniolaista, hämäläisistä ja kiuruvetisistä noin joka viides. Piikkiöläisistä ja Savitaipaleen kanoista hautovia on ollut 8,3 % ja 9,8 %. Kanan alla tapahtunut haudonta on myös näillä kannoilla ollut konehaudontaa yleisempää huolimatta hautovien emojen pienemmästä osuudesta.

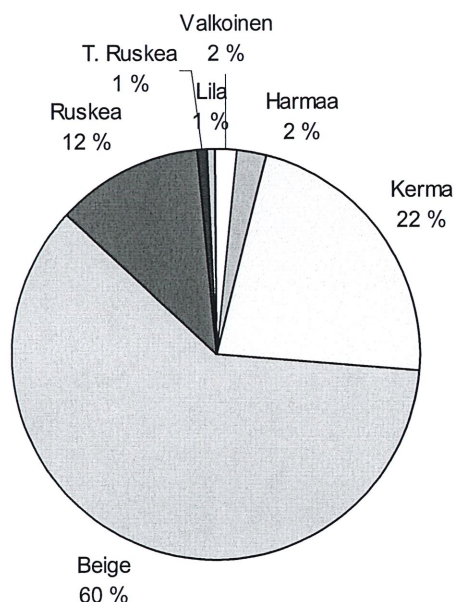
Taulukosta 3 nähdään, että kanan alla tapahtunut lisäys on vuonna 2006 ollut selvästi konehaudontaa yleisempää. Iittiläistä, Jussilan, Lindellin ja Tyrnäväläistä kantaa sekä omia kanakantoja on haudottu vain kanan alla. Yksin konehaudontaan on turvautunut vain 9,1 % kanankasvattajista ja yhdistettyä kone- ja kanan alla tapahtuvaa haudontaa on käyttänyt joka 10:s kanankasvattaja.

Kanakanta	Ei Lisätty	Kanan alla	Koneella	Kanan alla tai koneella	YHT.
ALHON L. PUN. ITÄSUOM.	6	13	2	3	24
HORNIOLAINEN	14	9	2	2	27
HÄMÄLÄINEN	3	4	1	1	9
IITILÄINEN		6			6
ILMAJOKELAINEN		1	1	1	3
JUSSILAN KANTA	3	1			4
KIURUVETINEN	1	7		1	9
LINDELLIN KANA		1			1
LUUMÄKELÄINEN				1	1
MUU KANTA	1	2			3
PIIKKIÖLÄINEN	9	7	5	2	23
SAVITAIPALEEN KANA	9	9	1	2	21
TYRNÄVÄLTÄ		1			1
YHT.	46	61	12	13	132
%	34,8	46,2	9,1	9,9	100,0

Taulukko 3 Lisäystapa kannoittain

Munien ominaisuudet

Kuvassa 2 on esitetty maatiaiskanmunien kuoren värien % osuudet vuonna 2006. Beige oli maatiaiskan munan tyypillisin väri; n. 60 % munista oli väriltään beigejä. Kermanvärisiä oli 22 %, ruskeita 12 %, harmaita ja valkoisia 2 %, tummanruskeaa ja lilaa 1 %.

Kuva 2 Munien kuoren värit 2006

Taulukossa 4 nähdään S, M, L ja XL-kokoisten munien osuus kannoittain. Jussilan kana näyttää munivan suurimpia munia, vain 1,7 % munista oli luokassa S, 80 % oli luokassa M ja vielä 16,7 % luokkaa L sekä 1,7 % luokkaa XL. Savitaipaleen kanalla oli kylläkin keskikokoisia munia 87 %, mutta kokoluokkaa L vain 2,9 %. Luumäkeläisellä kaikki munat olivat kokoluokkaa M. Hämäläisellä kannalla on 26,7 % munista kokoa S ja 73,3 % kokoa M.

Pienimmät munat olivat ryhmässä 'MUU KANTA', S-kokoa oli 81,8 % munista ja M-kokoa vain 18,2 %

Kanakanta	S	M	L	XL
ALHON L. PUN. ITÄSUOM.	49,6	48,3	2,1	0,0
HORNIOLAINEN	54,8	45,2	0,0	0,0
HÄMÄLÄINEN	26,7	73,3	0,0	0,0
IITILÄINEN	51,5	44,0	4,5	0,0
ILMAJOKELAINEN	43,3	53,3	3,3	0,0
JUSSILAN KANTA	1,7	80,0	16,7	1,7
KIURUVETINEN	40,0	54,3	4,3	1,4
LINDELLIN KANA				
LUUMÄKELÄINEN	0,0	100,0	0,0	0,0
MUU KANTA	81,8	18,2	0,0	0,0
PIIKKIÖLÄINEN	33,1	63,9	2,9	0,0
SAVITAIPALEEN KANA	10,0	87,0	2,9	0,1
TYRNÄVÄLTÄ				
YHT	38,2	59,2	2,5	0,1

Taulukko 4 Munien kokoluokat kannoittain

Laskettaessa koko tuotantokauden munamassa= kaikki munitut munat x munien paino voidaan arvioida, että paljon munia päivässä muniva kanaparvi, jolla esimerkiksi yli 70 % munista on vähintään kokoa M tuottaa jopa suuremman munamassan kuin vähemmän muniva, vaikka keskimääräinen munanpaino olisikin jälkimmäisellä suurempi. Muninnan aloitusikä vaikuttaa myös eri kanaparvien ja -kantojen paremmuuteen.

Höyhenpuvun väri

Taulukoissa 5 ja 6 nähdään kukkojen ja kanojen höyhenpuvun värijakauma kannoittain.

Kanakanta	Täysin musta	Musta valtaväri	Täysin ruskea	Ruskea valtaväri	Täysin harmaa	Harmaa valtaväri	Täysin punainen	Punainen valtaväri	Vaalea	Valkoinen	Kirjava	Muu	Yht
ALHON KANTA	0,0	14,5	0,0	18,2	0,0	3,6	1,8	16,4	1,6	3,6	38,2	1,8	100,0
HORNIOLAINEN	5,6	20,4	0,0	22,2	0,0	0,0	1,9	13,0	11,1	0,0	18,5	7,4	100,0
HÄMÄLÄINEN	26,7	50,0	0,0	3,3	6,7	6,7	0,0	3,3	3,3	0,0	0,0	0,0	100,0
IITILÄINEN	5,9	41,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	47,1	0,0	0,0	5,9	0,0	100,0
ILMAJOKELAINEN	16,7	16,7	0,0	50,0	0,0	0,0	8,3	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
JUSSILAN KANTA	20,0	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	40,0	0,0	100,0
KIURUVETINEN	11,1	27,8	0,0	13,9	5,6	8,3	0,0	11,1	0,0	2,8	19,4	0,0	100,0
LUUMÄKELÄINEN	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
MUU KANTA	0,0	0,0	0,0	70,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	0,0	100,0
PIIKKIÖLÄINEN	2,4	15,5	4,8	20,2	1,2	2,4	0,0	14,3	15,5	4,8	19,0	0,0	100,0
SAVITAIPALEEN KANA	11,8	10,5	0,0	27,6	1,3	5,3	0,0	9,2	1,3	3,9	26,3	2,6	100,0
TYRNÄVÄLTÄ	0,0	25,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	100,0
YHTEENSÄ	7,7	20,9	1,0	21,1	1,5	3,4	0,8	12,6	5,7	2,8	20,6	1,8	100,0

Taulukko 5 Kukkojen höyhenpuvun väri kannoittain

	Täysin musta	Musta valtaväri	Täysin ruskea	Ruskea valtaväri	Täysin harmaa	Harmaa valtaväri	Täysin punainen	Punainen valtaväri	Vaalea	Valkoinen	Kirjava	Muu	Yht
KANAKANTA													
ALHON KANTA	0,5	0,5	8,6	23,4	1,4	0,0	5,3	21,5	17,2	0,0	20,1	1,4	100,0
HORNIOLAINEN	32,9	27,3	3,3	10,9	0,0	3,0	0,3	1,6	6,3	2,3	11,8	0,3	100,0
HÄMÄLÄINEN	49,2	28,8	0,0	4,5	15,2	0,0	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	100,0
IITILÄINEN	54,9	14,1	1,4	7,0	0,0	0,0	1,4	1,4	15,5	0,0	2,8	1,4	100,0
ILMAJOKELAINEN	27,7	53,2	8,5	2,1	0,0	0,0	6,4	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	100,0
JUSSILAN KANTA	45,5	39,4	0,0	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	3,0	3,0	100,0
KIURUVETINEN	21,8	13,9	1,0	36,6	2,0	0,0	0,0	3,0	5,0	4,0	11,9	1,0	100,0
LUUMÄKELÄINEN	34,5	31,0	0,0	17,2	0,0	3,4	0,0	0,0	13,8	0,0	0,0	0,0	100,0
MUU KANTA	45,7	0,0	2,9	0,0	0,0	8,6	0,0	0,0	0,0	2,9	40,0	0,0	100,0
PIIKKIÖLÄINEN	12,9	26,6	6,9	23,1	5,8	3,3	0,3	0,0	9,9	4,4	6,3	0,5	100,0
SAVITAIPALEEN KANA	29,7	19,5	2,0	20,4	3,7	3,4	0,0	2,0	4,0	0,8	13,3	1,1	100,0
TYRNÄVÄLTÄ	0,0	23,1	0,0	38,5	0,0	7,7	0,0	0,0	23,1	7,7	0,0	0,0	100,0
YHTEENSÄ	25,6	21,4	4,0	17,7	3,5	2,2	1,0	3,6	7,8	1,9	10,5	0,8	100,0

Taulukko 6 Kanojen höyhenpuvun väri kannoittain

Taulukoiden avulla voidaan etsiä kunkin kannan tyypillistä väritystä tai kunkin värin suurinta esiintyvyyttä. Alhon kannan kukot ovat tyypillisimmillään kirjavia (38,2 %) tai valtaväritään ruskeita (18,2 %). Täysin tai valtaväritään punaisia on 18,2 %, mustia valtaväritään 14,5 % kukoista. Valtaväritään harmaita tai vaaleita kukkoja on 3,6 %, valkoisia tai 'muunvärisiä' on 1,8 %. Alhon kannan kanoista on täysin tai valtaväritään ruskeaa 32 %. Täysin punaisia tai valtaväritään punaisia on 27,6 %. Kirjavia kanoja on 20,1 %, vaaleita 17,2 %. Täysin harmaita ja mustia sekä valtaväritään mustia on vähän. Alhon kannan kukot ovat kirjavia, valtaväritään ruskeita tai punaisia tai mustia, kanat täysin tai valtaväritään ruskeita, punaisia, kirjavia tai vaaleita.

Horniolaisista kukoista reilu neljännes on väritään täysin tai valtaväritään mustia (26 %). Ruskeita on 22,2 %, kirjavia 18,5 %, täysin tai valtaväritään punaisia 14,9 % ja vaaleita 11,1 %. Muiden värien osuus on 7,4 %. Kanoista 60,2 % on mustia tai valtaväritään mustia, ruskeita tai valtaväritään ruskeita 14,2 % sekä 11,8 % kirjavia ja vaaleita 6,3 %. Lisäksi löytyy valkoisia 2,3 % ja täysin punaista sekä valtaväritään punaisia kanoja 1,9 %.

Hämäläisistä kukoista on mustia tai valtaväritään mustia 76,7 %, kanoista 78,0 %. Täysin tai valtaväritään harmaita on kukoista 13,4 %, kanoista 15,2 %. Valtaväritään ruskeita ja punaisia kukkoja on 3,3 %. Kanoista ruskeaa valtaväriä on 4,5 %:lla ja vaaleita kanoja on 2,3 %. Hämäläisen kannan pääväri on siis selkeästi musta.

Iittiläisistä kukoista on valtaväritään punaisia ja mustia tai valtaväritään mustia 47,1%. Kirjavia kukkoja on 5,9 %. Kanoista kokonaan tai valtaväritään mustia on 69,0 %, vaaleita 15,5 %. Täysin tai valtaväritään ruskeita on 8,4 % Loput ovat joko täysin tai valtaväritään punaisia (2,8 %), kirjavia (2,8 %) tai muunvärisiä (1,4 %). Iittiläisen kannan pääväri on siis kukoilla punainen tai musta, kanoilla musta.

Ilmajokelaisista kukoista puolet on valtaväritään ruskeita; yksi kolmasosa täysin tai valtaväritään mustia. Loput (1/6) ovat täysin tai valtaväritään punaisia. Kanoista valtaosa on kokonaan tai valtaväritään mustia (80,9 %). Loput ovat täysin tai valtaväritään ruskeita (10,6 %) , täysin punaisia (6,4 %) tai kirjavia (2,1 %). Ilmajokelaisen kannan pääväri on kukoilla ruskea tai musta, kanoilla musta.

Maatiaiskan säilytysohjelma

Jussilan kukoista 40 % on väriltään kirjavia, ja täysin tai valtaväriltään mustia on 40 %. Loput ovat valtaväriltään ruskeita. Kanoista 84,9 % on täysin tai valtaväriltään mustia. 6,1 % kanoista on valtaväriltään ruskeita. Vaaleita, kirjavia ja muunvärisiä on 3 %. Jussilan kannan pääväri on kukoilla kirjava tai musta, kanoilla musta.

Kiuruvetisien kukkojen höyhenpuvun väriskaala on laaja. On täysin tai valtaväriltään mustia (38,9 %), kirjavia (19,4 %), valtaväriltään ruskeita (13,9 %), täysin tai valtaväriltään harmaita (13,9 %) ja valtaväriltään punaisia (11,1, %). Valkoisiakin kukkoja on 2,8 %. Kanat ovat enimmäkseen täysin tai valtaväriltään ruskeita (37,6 %), mustia (35,7 %) tai kirjavia (11,9 %), mutta myös vaaleita (5 %), valkoisia (4 %), valtaväriltään punaisia (3 %) tai täysin harmaita (2 %). Muunvärisiä kanoja on 1 %. Kukkojen yleisin väri on musta, kanojen ruskea tai musta.

Luumäkeläiset kukot ovat kaikki valtaväriltään mustia. Kanoista 65,5 % on joko täysin tai valtaväriltään mustia. Ruskeaa valtaväriä on 17 %:lla, vaaleita on 13,8 % ja harmaata valtaväriä 3,4 %:lla. Luumäkeläisten tyypillisin väri on musta.

Ryhmän 'muut' kukkojen värit on valtaväriltään ruskea (70 %) tai kirjava (30 %). Kanat ovat joko täysin mustia (45,7 %) tai kirjavia (40 %), muita värejä ovat harmaa valtaväri (8,6 %) ja valkoinen 2,9 %. Kukkojen pääväri on joko ruskea tai kirjava, kanojen musta tai kirjava.

Piikkiöläisissä ovat edustettuna kaikki väriyhmät täysin punaista lukuun ottamatta. Kukoissa on eniten täysin tai valtaväriltään ruskeita (25,0 %). Kirjavia oli 19 %, täysin tai valta-väriltään mustia 17,9 %, vaaleita 15,5 % ja valtaväriltään punaisia 14,3 %. Lisäksi on valkoisia (4,8 %) ja täysin tai valtaväriltään harmaita (3,6 %). Kanoista on täysin tai valta-väriltään mustia 39,5 %, täysin tai valtaväriltään ruskeita 30 %, vaaleita 9,9 % ja täysin tai valtaväriltään harmaita 9,1 %. Lisäksi on mm. kirjavia (6,3 %) ja valkoisia kanoja (4,4 %). Kukkojen tyypilliset värit ovat täysin tai valtaväriltään ruskea, kirjava ja musta, kanojen täysin tai valtaväriltään musta, ruskea tai kirjava.

Savitaipalelaisissa ovat edustettuna kaikki väriyhmät täysin punaista lukuun ottamatta. Kukoista reilu neljännes on täysin tai valtaväriltään ruskeaa (27,6 %) tai kirjavaa (26,3 %). Vajaa neljännes on mustia (22,3 %). Lisäksi on valtaväriltään punaista (9,2 %) ja täysin tai valtaväriltään harmaita (6,6 %), valkoista (3,9 %), vaaleaa ja muunväristä. Kanoista noin puolet on täysin tai valtaväriltään mustia (49,2 %), 22,4 % täysin tai valta-väriltään ruskeita, 13,2 % kirjavia. Muita värejä ovat täysin tai valtaväriltään harmaa 7,1 %, vaalea (4 %) ja punainen valtaväri (2 %). Savitaipaleen kukon tyypilliset värit ovat samat kuin piikkiöläisen.

Tyrnäväläisistä kukoista neljännes (25 %) on valtaväriltään mustaa, puolet (50 %) valta-väriltään ruskeaa ja loput (25 %) valkoisia. Kanoista 38,5 % on valtaväriltään ruskeaa, vajaa neljännes (23,1 %) valtaväriltään mustaa tai vaaleata ja loput (7,7 %) joko valtaväriltään harmaata tai valkoista. Tyrnäväläisten kukkojen päävärit ovat ruskea, musta ja valkoinen, kanojen päävärit ruskea, musta tai vaalea.

Kukkojen ja kanojen värijakaumista voidaan yleisesti todeta, että täysin 'puhtaita' mustia, ruskeita, punaisia tai vaikkapa harmaita tai vaaleita kantoja ei ole. Mitä suurempi on kannan yksilömäärä, sitä enemmän värejä siinä esiintyy. Myöskään yleinen käsitys siitä, että maatiaiskukko on kirjava, ei näytä pitävän tämän aineiston valossa paikkansa. Hämäläinen kanta näyttää kaikkein selkeimmin pääväriltään mustalta.

Kanakantojen keruuhistorian tarkentuessa käy ilmeiseksi, että kannat ovat sekoittuneet keskenään useaan otteeseen, jolloin eri kantojen höyhenpuvutkin ovat saaneet lisäloistoa. Toisaalta on myös hyvä muistaa, että esimerkiksi punainen väri on kuulunut jo eräälle kanan muinaisista esivanhemmista; Intian punaiselle viidakkokanalle.

Tiina Tuovinen: Omavalvonta alkutuotannossa

Mitä on elintarvikkeiden alkutuotanto?

Alkutuotannolla tarkoitetaan alkutuotannon tuotteiden tuotantoa, kasvatusta ja viljelyä, myös sadonkorjuuta, lypsämistä ja kaikkia eläintuotannon vaiheita ennen teurastusta. Se sisältää myös metsästyksen, kalastuksen ja luonnonvaraisten tuotteiden keräämisen (yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002, 3 art.).

Alkutuotantoa ovat esimerkiksi maidon- ja munantuotanto, lihakarjan kasvatusta, kalastus ja kalanviljely, kasvisten ja hedelmien sekä viljan ja sienten viljely, hunajantuotanto, luonnonvaraisten marjojen ja sienten keräily sekä metsästys.

Alkutuotantoon ei sen sijaan kuulu alkutuotannon tuotteiden jatkojalostus, kuluttaja-pakkauksiin pakkaaminen, alkutuotannon tuotteiden myynti alkutuotantopaikalla suoraan kuluttajalle eikä eläinten teurastaminen. Alkutuotantoon kuuluvaa toimintaa eivät siten ole esimerkiksi juuston tai hillojen valmistus, kasvisten kuoriminen tai kalojen fileointi vaan ne ovat elintarvikehuoneistoon kuuluvaa toimintaa.

Alkutuotantoa koskevat vaatimukset

Toimijan on huolehdittava, että alkutuotantopaikka, siellä tapahtuva toiminta ja tuotetut elintarvikkeet täyttävät lainsäädännön vaatimukset eikä elintarvikkeiden turvallisuus vaarannu.

Alkutuotannon elintarvikehygieniasta koskevia vaatimuksia annetaan yleisellä elintarvikehygieniasetuksella ((EY) N:o 853/2004 liite I) sekä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella alkutuotannolle elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi asetettavista vaatimuksista (N:o 134/2006, *alkutuotantoasetus*). Näiden lisäksi alkutuotantoa koskee myös muu elintarvikealan yhteinen EY- ja kansallinen lainsäädäntö (mm. yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002 ja elintarvikelaki N:o 23/2006).

Alkutuotantoasetuksen (134/2006) vaatimukset

Kaikkia alkutuotantopaikkoja koskevat vaatimukset

- Alkutuotantopaikasta ilmoittaminen (vaatimus ei koske luonnontuotteiden keräilyä eikä luonnonvaraisen riistan metsästystä)
- Omavalvonnan kuvaaminen (kirjallista kuvausta ei vaadita luonnontuotteiden keräilijöiltä eikä luonnonvaraisen riistan metsästäjiltä)
- Kirjanpito-vaatimukset
- Veden laatuvaatimukset

Vain eläimistä saatavia elintarvikkeita tuottavia alkutuotantopaikkoja koskevat vaatimukset

- Tietojen toimittamista koskevat vaatimukset
- Erityiset vaatimukset maidontuotantotiloille, kalastusaluksille ja vesiviljelylaitoksille, munien alkutuotannolle ja luonnonvaraisen riistan metsästykselle

Toimijan on tehtävä ilmoitus alkutuotantopaikasta kuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle 31.5.2007 mennessä, ellei kunta ole ilmoittanut toimijalle 28.2.2007 mennessä saaneensa tietoja muualta. Paliskunta voi tehdä ilmoituksen porotaloutta harjoittavan toimijan puolesta. Vaatimus ei koske luonnontuotteiden keräilyä eikä luonnonvaraisen riistan metsästystä.

Toimijan on annettava ilmoituksessaan seuraavat tiedot:

1. toimijan nimi ja osoite sekä muut tarvittavat yhteystiedot;
2. toimijan yritys- ja yhteisötunnus, tilatunnus tai asiakastunnus taikka näiden puuttuessa henkilötunnus;
3. alkutuotantopaikan osoite ja tarvittaessa nimi
4. tieto toiminnan luonteesta eli alkutuotantopaikalla harjoitettavasta toiminnasta

Ilmoitus uudesta toiminnasta on tehtävä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on myös ilmoitettava edellä mainituista tiedoissa tapahtuneista oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä yli vuodeksi sekä toiminnan lopettamisesta. Ilmoitus on tehtävä viimeistään muutosten tullessa voimaan. Ilmoitukset on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti. Mikäli toimija harjoittaa ainoastaan alkutuotannon tuotteiden kuljetusta, on hänen tehtävä vastaava ilmoitus kuljetustoiminnastaan.

Ilmoituksen voi tehdä vapaamuotoisella ilmoituksella tai oheisella lomakkeella

Omavalvonnann kuvaus

Omavalvonnalla tarkoitetaan toimijan omaa valvontajärjestelmää, jolla toimija pyrkii varmistamaan, että elintarvikkeet täyttävät niille asetetut vaatimukset ja alkutuotannon tuotteet ovat turvallisia. Alkutuotannon toimijalla on oltava kirjallinen kuvaus omavalvonnastaan. Kirjallista kuvausta ei kuitenkaan vaadita toimijoilta, jotka harjoittavat luonnonvaraisen riistan metsästystä tai luonnonvaraisista kasveista ja sienistä saatavien tuotteiden keräilyä.

Omavalvonnann kuvaus vaaditaan toimijalta alkutuotantoasetuksen 134/2006 mukaan 1.3.2007. Omavalvonnann kuvaamisella tarkoitetaan tilan toimintatapojen kuvaamista asetuksessa mainittujen toimintojen osalta eikä se edellytä säännöllisesti tapahtuvaa tehtyjen toimenpiteiden kirjaamista. Kirjanpito vaatimuksista on säädetty alkutuotantoasetuksessa erikseen.

Omavalvonnann kirjallisessa kuvauksessa on oltava seuraavat asiat niiltä osin kuin ne koskevat harjoitettavaa alkutuotantoa:

1. **Tilojen puhtaanapito**
2. **Laitteiden, säiliöiden, häkkien ja kuljetusvälineiden puhtaanapito**
3. **Eläinten puhtaanapito**
4. **Kasveista ja sienistä saatavien sellaisenaan syötävien alkutuotannon tuotteiden puhtauden tarkkailu**
5. **Rehun ja veden aistinvaraisen laadun valvonta**

6. Haittaeläinten torjunta

7. Jätteiden käsittely

8. Elintarviketurvallisuuden ja jäljitettävyyden varmistamiseksi tarpeelliset varotoimet tuotaessa eläimiä, kasveja ja sieniä alkutuotantopaikalle;

8.1 Kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa on huolehdittava siitä, että on mahdollista jäljittää elintarvikkeet, rehut, elintarviketuotantoon käytettävät eläimet ja muut mahdolliset aineet, jotka on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen tai rehuun.

8.2 Elintarvike- ja rehualan toimijoiden on voitava tunnistaa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on toimittanut niille elintarvikkeen, rehun, elintarviketuotantoon käytettävän eläimen tai sellaisen aineen, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen tai rehuun. Tätä varten toimijoilla on oltava käytössä tähän tarkoitettut järjestelmät ja menettelyt, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset saavat nämä tiedot pyynnöstä käyttöönsä.

8.3 Elintarvike- ja rehualan toimijoilla on oltava käytössä sellaiset järjestelmät ja menettelyt, joiden avulla ne voivat tunnistaa muut yritykset, joille niiden tuotteita on toimitettu. Nämä tiedot on annettava pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle.

8.4 Markkinoille saatetuissa tai todennäköisesti markkinoille saatettavissa elintarvikkeissa ja rehuissa on niiden jäljitettävyyden helpottamiseksi oltava riittävät ja asianmukaiset pakkausmerkinnät tai tunnistetiedot tai tunnistetiedot tarkempiin säännöksiin sisältyvien asiaa koskevien vaatimusten mukaisesti.

9. Rehun lisäaineiden, eläinlääkkeiden, kasvinsuojeluaineiden, lannoitevalmisteiden, biosidien ja vaarallisten kemikaalien käyttö ja säilytys; ja

10. Henkilöstön perehdyttäminen elintarvikehygieniaan ja tartuntatautien torjuntaan.

Kuvausta voidaan verrata ulkopuolista työvoimaa varten laadittavaan perehdytysohjeeseen. Esimerkiksi tilojen puhtaanapidon osalta omavalvonnan kuvauksessa voidaan selostaa kunkin puhdistuskohteen puhdistustapa, kuinka usein puhdistus tehdään sekä mainitaan mahdollisesti käytettävä puhdistusaine.

Jos ette ole saaneet kunnalta ilmoitusta, jossa teidät on jo ilmoitettu alkutuotantopaikaksi, täyttäkää oheinen lomake 'Eviran ilmoitus alkutuotantopaikasta' harkintanne mukaan, ja lähettäkää se kuntanne elintarvikevalvontaviranomaiselle mahdollisimman pian!

Tiina Tuovinen: Alkuperäisrotutuki ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen sekä perinnebiotooppien hoidon tuki

Vuoden 2007 ympäristötukien erityistuet, alkuperäisrotutuki ja luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen sekä perinnebiotooppituki olivat haettavana huhtikuun loppuun mennessä. Maatiaiskanojen kasvattajien joukossa oli niiden lisäksi, joille todistukset kirjoitettiin, oman arvioni mukaan joukko sellaisia, jotka olisivat olleet alkuperäisrotutukeen oikeutettuja. Jos olette sitoutuneet ympäristötuen uudelle ohjelmakaudelle, hakekaa myös alkuperäisrotutukea! Tukea saa hakea joka vuosi.

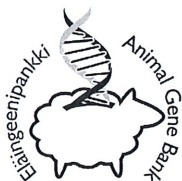
Maatiaiskan säilytysohjelma

Alkuperäisrotuista kertova MMM:n esite postitetaan maatiaiskan säilytysohjelmassa mukana oleville. Muut tiedotteemme lukijat voivat tiedustella sitä kuntansa maaseututoimistosta tai TE-keskuksesta. MTT:n biotekniikka- ja elintarviketutkimuksella on viranomaisasema maatiaiskanarekisterin pitäjänä.

Maaseutumme vaihtelevat maisemat ovat muodostuneet vuosisatojen aikana ihmisen työn tuloksena. Maatalous on luonut avoimia viljelymaisemia ja perinnemaisemia sekä muovannut metsien reunavyöhykkeitä ja erilaisia puu- ja pensassaarekkeitä. Perinteinen maankäyttö, kuten laidunnus ja niitto, on muovannut näille alueille tunnusomaista ja monipuolista kasvi- ja eläinlajistoa.

Viimeisten vuosikymmenien aikana maisema on muuttunut viljelysten suurentumisen ja pientareiden ja pensassaarekkeiden vähentyessä yksipuolisemmaksi. Luonnonlaitumet ja -niityt ovat pensoittuneet ja metsittyneet. Perinteisestä laidunnuksesta riippuvaiset kasvi- ja eläinlajit ovat vähentyneet. Koska avoimen viljelymaiseman vähentyminen aiheuttaa suurimmat muutokset maaseutumaisemaan, on tärkeintä säilyttää pellot, laitumet ja niityt edelleen monipuolisessa käytössä. Luonnon monimuotoisuutta voidaan tavanomaisen viljelyn ohessa säilyttää tai jopa lisätä.

Viljelijää halutaan tukea maaseutumaiseman ja luonnon monimuotoisuuden hyväksi tekemässään työssä. Tätä varten on kehitetty maatalouden ympäristötuen erityiset luonnon ja maiseman monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien hoitoon. Perinnebiotooppien hoitotukea voivat hakea muutkin kuin viljelijät; erilaiset maaseudulla toimivat yhteisöt ja yhdistykset ovat myös tuen piirissä. Lähempiä tietoja saa esitteestä 'Luonnon ja maiseman monimuotoisuus. Perinnebiotoopit.', jota on saatavana kunnan maaseututoimistosta ja maa- ja metsätalousministeriön internet-sivustolta www.mmm.fi

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman

KESÄPÄIVÄ 2007

pidetään 5. elokuuta

KARKKILASSA Karkkila-Högforsin työläismuseossa,

Fagerkullan museoalue, 03600 Karkkila

(katso tarkemmin <http://www.karkkila.fi/ruukkimuseo/tyolaismuseum.html>). Museo sijaitsee Karkkilan keskustan tuntumassa.

KESÄPÄIVÄN OHJELMA

Klo 11 Lounas museon kahvilassa 'Pakarissa'

Klo 12 Museoalueen esittely, Tapio Salo

Klo 13.30 Kahvit museon kahvilassa 'Pakarissa'

Juha Kantasen ja Tarja Niemelän alustus aiheesta 'Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman kehittäminen' ja keskustelua aiheesta

Karkkilan museoväen ohjelmaa

Vapaamuotoista keskustelua maatiaiskan kasvatuksesta ja tutustumista museoalueeseen.

TERVETULOA!

MTT tarjoaa ruokailun ja kahvin, joiden järjestämiseksi pyydetään ilmoittautumisia 30.7. mennessä! Ilmoittautumiset Pirkko Kallenaution (03) 4188 3600, pirkko.kallenaution@mtt.fi, osoite Pirkko Kallenaution, MTT/BEL, H2-talo, 31600 Jokioinen, fax. Outi Kasarille 03 4188 3618.

Pitkämatalaisia varten yöpymismahdollisuuksia tarjolla:

Villa Dorothea, Olkkalantie 38, 03710 Uusitalo (Karkkilan kaupungin tuntumassa)
puhelin 040 571 3693, tei.ja.latti@villadorothea.net, <http://www.villadorothea.net/>

Vaherma leiri- ja kurssikeskus, Kärköläntie 769, 03850 Pusula (Karkkilasta Forssaan
päin), puhelin (09) 226 7161, 050 3524 858, vaherma@kolumbus.fi,
<http://www.kolumbus.fi/vaherma/index.html>

Olkkalan Kartano, Olkkalankuja 20, 03400 Vihti, puhelin (09) 224 27 112, 040 582 7359,
eeva.hirsimaa@olkkalankartano.fi,
<http://www.olkkalankartano.fi/htm/palvelut/index.html>